

[Previous page](#)

Danmarks første FILM-MAGISTER

Lars Lønstrup

Peter Schepelern møder stadig mennesker, der synes film er et underlødigt medium. Selv har Danmarkshistoriens første magister i film brugt hovedparten af sit liv på at bevise, at de tager fejl. Som underviser, forsker og forfatter i filmens magiske verden.

Peter Schepelern husker stadig den glæde og forventning, som blev tændt i ham og klassekammeraterne, når læreren trak gardinerne for, mørklagde fysiklokalet, og ordene "Statens Filmcentral" tonede frem på lærredet.

"Som oftest var det oplysende og faktuelle film, vi så. Men det var film, og det var nok. Jeg tror, vi allesammen oplevede det som noget magisk," siger Peter Schepelern.

Godt 40 år senere er barndommens fascination af de levende billeder ikke afløst, men snarere forstærket af den viden, som den i dag 54-årige lektor har indsamlet siden han i 1967 blev optaget som studerende på Nordens første akademiske filmuddannelse på Institut for Film- og Medievidenskab ved Københavns Universitet. Her faldt han hurtigt ind, og blev i 1970 ansat som

underviser. Og her tog han i 1973 magisterkonferens og blev dermed den første dansker, som kunne kalde sig filmmagister.

Men det er ikke kun på grund af sin indsats på universitetet, at Peter Schepelern med rette kan betegnes som en pioner i bestræbelserne på at hæve film fra det lidt nedladende omdømme som underholdning, der i mange årtier klæbede til celluloiden, til den mere fortjente og korrekte betegnelse: kunstart.

I en større dansk offentlighed er navnet Peter Schepelern synonymt med filmkritikeren og forfatteren med et hav af artikler, anmeldelser, og bøger bag sig. Ligesom han er kendt som redaktør af forlaget Rosinantes 700 sider lange "Filmleksi-kon", der er et must for enhver filminteresseret dansker.

Film var underlødigt

I dag, hvor mange synes, at film er det mest attraktive, man overhovedet kan beskæftige sig med, kan det måske virke mærkeligt, at Peter Schepelern selv udpeger begæret efter at "kæmpe for filmens kulturelle ligestilling" som en af drivkræfterne bag hans mangeårige arbejde. Men det er altså ikke særlig længe siden, at filmen havde en helt anden status i Danmark end i dag, hvor man skal have omkring topkarakteren 10 for at slippe ind på filmuddannelsen ved universitetet.

Derfor forestillede Peter Schepelern sig heller ikke, at det var i filmens verden, at hans fremtidige arbejde og forskningsfelt lå, da han i gymnasiet begyndte at overveje, hvilket fag, han skulle søge ind på.

"Jeg var bredt kulturelt interesseret. Spillede violin og gik op i musik og var meget interesseret i litteratur. Jeg begyndte allerede som 12-13 årig at læse Thomas Mann, som jeg stadig vender tilbage til som en norm for den store litteratur. Mit barndomshjem var et kultiveret hjem uden penge, så

biografdure var ikke noget, vi rigtig dyrkede. Min far var dirigent og skrev bøger om opera og klassisk musik, og min mor var cand.mag. i tysk. De regnede vist ikke rigtig film for noget. Jeg kan huske, at de en gang kom hjem efter at have set en af Ingmar Bergmans store film "Smultronstället" (fra 1957) og med stor for-undring sagde, at det faktisk var en film, som var god. Som noget unikt, tænk, en film som var god."

Medie-angst er grundløs

"Mine forældres opfattelse svarer jo ganske godt til det 20. århundredes klassiske syn på filmen som et stort set underlødigt medium. Den holdning kan jeg stadig møde i dag, omend den var mere udbredt før i tiden. Det var et generelt problem, at kritikerne ikke kunne skelne mellem film-mediet som sådan og det enkelte værk. Sådan var det også, da videomaskinen kom frem, og video blev kritiseret for at være en ny tids alter for voldsfilm. Og sådan er det i dag, hvor Internettet kritiseres for at være udklækningssted for børneporno. Jeg synes, det er så indlysende, at kritikken må koncentrere sig om, hvad man putter i medierne, fremfor at kritisere mediet i sig selv."

Da Peter Schepelern som 20-årig skulle vælge studium, faldt valget på Litteraturvidenskab ved Københavns Universitet.

"Mit valg var en naturlig følge af min interesse for litteratur. Jeg kan huske, at jeg interesserede mig særligt for en forelæsningsrække om Marcel Proust, ligesom teorier om, hvordan fortællinger er konstrueret, greb mig. Nogle år senere skrev jeg min første bog ("Den fortællende film"), hvis indhold lå i forlængelse af denne interesse."

Så 1.500 film om året

Sideløbende med studierne brugte Peter Schepelern meget tid i biografen.

"Jeg begyndte at opsøge eftermiddagsforestillingerne i de københavner biografer, hvor man hver

mandag i 1960'erne kunne se franske nybølge-film af instruktører som François Truffaut, Jean-Luc Godard og Claude Chabrol. Og jeg fik medlemskort til Filmmuseet, som dengang havde et lille fremvisningsrum inde på Strøget.

Samtidig opdagede jeg hvor kæmpemæssigt et felt, litteraturen dækker over. En overgang interesserede jeg mig for Dante og kunne jo se, at selv på et helt menneskeliv, kan man ikke nå at læse al den litteratur om Dante, som findes. Det affødte en erkendelse af, at det var svært at se, hvordan man kunne komme med sit eget bidrag.

Derfor sprang jeg efter halvandet års studier over på Filmstudiet, da det blev oprettet som en prøveordning på Københavns Universitet i 1967. Allerede få år efter oprettelsen begyndte man at tale om, at film skulle indføres som fast fag, så min orlov fra litteraturstudiet blev permanent."

Da Peter Schepelern først havde fundet sin hylde, gik det stærkt. På relativt få år opbyggede han platformen for sit indgående kendskab til film.

"Sammen med en studiekammerat kastede jeg mig over film. Vi lånte film på filmselskaber og ambassader, som vi kunne se på hans fars fremviserapparat og kørte rundt mellem byens biografteater og så dag-, aften- og natteforestillinger. I den periode så jeg 1.500 film om året."

Opslagsværker værner mod kaos

Derfor kunne Peter Schepelern bringe eksempler fra 800 forskellige film i sin første bog "Den fortællende film", da den udkom i 1973. Selv om han i dag ser meget færre film end dengang, så er den øjeblikkelige total nok oppe omkring 10.000 film, anslår han.

"Jeg skrev en filmtoretisk bog mere "Film og genre" (udkom 1981), men i de seneste 10-15 år er jeg gået lidt væk fra teorien og har bevæget mig hen imod en mildere fremstillingsform med hovedvægt på det historiske og værk-nære. Når jeg skriver,

forsøger jeg i stigende grad at ramme en sproglig elegance og går langt mere bevidst efter *også* at underholde - uden at opgive kravet om at komme ned i detaljen og eksemplet. Der har min erfaring som underviser og forelæser nok også spillet ind. Jeg har mange gange oplevet, at underholdningseffekten er utrolig vigtig, hvis man vil lære fra sig. Hvis man kan opfange og spille videre på en humoristisk situation i en forelæsning, så er det lettere at få afsat 10 minutters fakta hos de studerende."

Peter Schepelerns formidlingsarbejde i forhold til film, kulminerede med Rosinantes Film-leksikon, som blev udgivet for fem år siden.

"Det centrale i sådan et arbejde er at danne sig et overblik og vægte, hvad der skal med, og hvad der ikke skal. Jeg betragter opslagsværker, leksika og encyklopædier som en slags værn mod verdens kaos og ondskab. Som steder af viden hvor man kan søge hen og finde orden og overblik."

Film ligner opera

Umiddelbart kunne faderens valg af klassisk musik og opera og Peter Schepelerns forkærlighed for filmen synes at være to modsatte veje ind i kunsten. Men der er faktisk også mange ligheder mellem disse to kunstformer, påpeger Peter Schepelern.

"Jeg fandt for så vidt i filmen min slags opera. Som operaen, der integrerer fortælling, sang, musik, skuespil og scenografi er også filmen et Gesamtkunstwerk. I det 19. århundrede havde opera den rolle som populær og samlende kunstform, som filmen får i det 20. århundrede. Populære romaner blev operaiseret på samme måde, som bøger filmatiseres i dag. Jeg holder meget af komponister som Verdi og Puccini, fordi de er bevidste om at fortælle historier på en folkelig og appellerende måde, samtidig med at de skaber skøn musik. Måske er det netop deres tilgængelighed, som får nogle musikfolk til at rynke på næsen af dem. Det er ikke ligeså fint som de moderne komponister, vi har set i

dette århundrede, og som gradvist har gjort kompositionsmusikken fuldstændig utilgængelig for almindelige ører."

Netop tilgængelighed er et centralt begreb for Peter Schepelern. "Billedkunst *skal* være figurativt. Musik *skal* være melodisk. Og film *skal* fortælle," fastslår han.

"Den abstrakte eksperimentelle film siger mig ikke meget, ligesom videoart keder mig. Den amerikanske film - det er jo i USA, at filmen for alvor bliver en kunstart for de mange - har altid fascineret mig. Da det i 1960erne og 70erne var populært at rakke ned på Hollywood og amerikansk kulturimperialisme i universitetskredse, kunne jeg ikke rigtig synge med på den melodi. Fra begyndelsen spillede den store amerikanske genre-film af folk som John Ford og Alfred Hitchcock en stor rolle for mig."

Det europæiske gennembrud

Men også europæisk film har en vigtig plads hos Peter Schepelern.

"Jeg var så heldig at være ung i 1960erne, som markerer et helt afgørende vendepunkt i Filmhistorien. Indtil da havde filmens force, som den blev defineret i USA, været en vis naivitet og glæde ved blot at fortælle, som naturligvis udsprang af filmens unge alder.

Der skulle instruktører som Jean-Luc Godard, Luis Bunuel, Michelangelo Antonioni og Alain Resnais på banen i 1960erne, før den klassiske filmfortælling for alvor blev antastet og nedbrudt for at nå frem til et nyt formsprog. På det tidspunkt havde de andre kunstarter - musik, litteratur og billedkunst - været i gang med samme modernistiske udvikling i årtier, men filmen var først nu ved at blive voksen.

I Danmark trængte filmen også gradvis igennem som en kulturbærende kunstform i løbet af 1960erne og 70erne. Nye forfattere som Henrik Stangerup,

Klaus Rifbjerg og Anders Bodelsen skrev om film og gik samtidig aktivt ind i mediet. De fremhævede blandt andet Carl Th. Dreyers store indsats - vores indtil da eneste filminstruktør af internationalt format - som i mange år var temmelig upåskønnet af sine landsmænd."

Peter Schepelern udgav i 1982 en bog om Dreyers filmjournalistiske virksomhed, og for tre år siden udsendte han en bog om en af Dreyers store beundrere med titlen "Lars von Triers elementer".

Underviste Lars von Trier

"Jeg har fulgt Lars von Triers produktion tæt helt tilbage til slutningen af 1970'erne, hvor han studerede Filmvidenskab hos os, men var mere interesseret i at *lave* film. Efter "Breaking the Waves" og "Riget" skønnede jeg, at han nu var brudt afgørende igennem, og at det var vigtigt at trække linjen fra i dag tilbage til hans tidlige film," forklarer han.

Peter Schepelern er også manden, man skal gå til, hvis man gerne vil have et grundigt og kvalificeret bud på, hvorfor Lars von Triers "Dogme" koncept fra 1995 fik den store internationale gennemslagskraft, som manifestet fik i kraft af dogme-brødrenes film - Thomas Vinterbergs "Festen", Søren Kragh-Jacobsens "Mifunes sidste sang", Kristian Levtings "The king is alive" og Triers egen "Idioterne".

Det sker i Schepelern-artiklen "Filmen ifølge Dogme" (trykt i tidsskriftet "Dansk Film", foråret 1999). Endelig udgav Peter Schepelern sidste år bogen "Af samme forfatter", som indeholder 99 korte prosatekster i den fabulerende og fantastiske genre. *Victor Andersson är planeringssekreterare vid Svenska ärenden vid Helsingfors Universitet.* β